

Fabryka czekolady Wawel

Dzieje Fabryki Czekolady Wawel nierozdzielnie związane są z biografią jej założyciela – Adama Piaseckiego, cukiernika i przemysłowca. Urodził się w Bieganowie pod Miechowem, jako syn Antoniego Piaseckiego (rządcy) i Emilii z Krzyżanowskich. W 1885 roku, po śmierci ojca, młody Adam został oddany na praktykę zawodową do cukierni Mullerowicza w Kielcach. W 1887 roku przeniósł się do Warszawy, gdzie również praktykował w cukierniach i w 1893 zdał egzamin czeladniczy. W tym samym roku przeniósł się do Krakowa i rozpoczął pracę w wytwórni cukrów i herbatników A. Nowińskiego. Adam Piasecki ożenił się z Michaliną Przybyszewską, nie mieli dzieci. Własną pracownię założył 1898 roku. W tym samym czasie powstał sklep przy ul. Długiej 20, zatrudniający 5 pracowników. W 1901 cukiernia przeniosła się na Długą 10. Dobra fama, wysoka, jakość wyrobów doprowadziła do szybkiego wzrostu stałej klienteli. Drugi sklep powstał w 1904 roku – w Hotelu Drezdeńskim przy ul. Floriańskiej 2. Na ten moment przedsiębiorstwo zatrudniało już 30 pracowników, którym trudno było wyrobić się z wciąż rosnącą liczbą zamówień. Odpowiedzią na tę sytuację było zainstalowanie przy ul. Długiej pierwszych maszyn do wyrobu czekolady twardej. Na fali modernizacji i rozwijania firmy w 1910 roku otworzona została pierwsza fabryka czekolady w Krakowie – przy ul. Szlak 26. Piasecki dostał kredyty pod budowę i wyposażenie przedsiębiorstwa od Wydziału Krajowego i Krajowego Funduszu Przemysłowego. Do fabryki stopniowo przeniesieni zostali pracownicy i maszyny ze sklepu przy ul. Długiej (został sprzedany w 1912 roku). W 1913 fabryka miała na składzie urządzenia i maszyny o wartości 95 tys. koron. Właściciel zainwestował też w profesjonalne szkolenie – sprowadzono majstra cukierniczego ze Szwajcarii, który na nowo zorganizował produkcję i wprowadził nowe receptury.

Wśród najpopularniejszych produktów (na rok 1913) znajdowało się: 11 gatunków czekolady twardej, 3 mlecznej, 13 nadziewanej, galanteria czekoladowa, biszkopty, herbatniki, krajanki, ciasta. Wysoka jakość, konkurencyjne ceny, sprzyjające warunki dla rozwoju rodzimych fabryk, doprowadziły do wyparcia wyrobów czekoladowych austriackich, czy szwajcarskich, a fabryka zaczęła podbijać rynki na terenie całej Galicji. W roku 1914 przedsiębiorstwo zatrudniało 124 stałych pracowników oraz 20-40 sezonowych, głównie kobiety. W tym czasie w fabryce odbywały się praktyki w ramach szkoły cukierniczej – jako prezes Stowarzyszenia Cukierników, Adam Piasecki był jej współtwórcą.

W związku z I wojną światową odnotowano znaczny spadek ilościowy i jakościowy produkcji fabryki. Skupiono się bardziej na detalu niż hurcie. W 1916 roku otwarty został sklep fabryczny

(wg projektu Franciszka Mączyńskiego) – Rynek Główny 47, w miejsce poprzedniego przy ul. Floriańskiej. W 1919 Piasecki sprzedał fabrykę spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, która to z kolei przekształciła się w spółkę akcyjną: „A.Piasecki – Fabryka Czekolady w Krakowie S. A.”. Od tego momentu pierwotny właściciel był już tylko dyrektorem naczelnym i jednym z jej udziałowców. Jedną z pierwszych inwestycji spółki było zakupienie działki wraz z budynkami przy ul. Wrocławskiej 17 (wcześniej przeznaczone dla browaru Goetza). Produkcję w nowej lokalizacji rozpoczęto w 1923 roku – oddział na Szlaku zamknięto w 1928). W tym czasie otwarty został nowy sklep na Rynku Głównym (nr 33). Postępowała dalsza modernizacja zakładu przy ul. Wrocławskiej. Na rok 1927 cała firma zatrudniała 330 pracowników i to na ten okres przypadł jej największy rozwój. Następnie przyszedł czas wielkiego kryzysu gospodarczego – w 1932 fabryka po raz pierwszy poniosła straty. W listopadzie 1936 została na krótko zamknięta, co wywołało strajk okupacyjny wśród zatrudnionych tam robotników. Koniec lat 20stych to też czas początku zmagania z konkurencją – fabryka Emila Wedla założyła swój pierwszy sklep w Krakowie – wbrew zawartej umowie. W 1929 roku, w ramach rewanżu Piasecki otworzył sklep firmowy w Warszawie – przy ul. Nowy Świat 15. Odwrót od tendencji niżkowych nastąpił w 1937 roku – fabryka powiększyła produkcję, przy zatrudnieniu 243 robotników. W tym czasie największe triumfy święciła czekolada „Danusia”.

Sam Adam Piasecki był członkiem krakowskiej Izby Handlowo – Przemysłowej. W trakcie drugiej wojny światowej pozostał na stanowisku dyrektora fabryki, a nawet rozbudował ją na koszt 1 miliona złotych. Za przydzielenie robotnikom deputatu (część wynagrodzenia za pracę dostarczana w naturze) w formie słodyczy, został on aresztowany 20 grudnia 1944, więziony na Montelupich. Następnie wywieziony do Gross Rosen (17 stycznia 1945). Adam Piasecki zmarł w obozie koncentracyjnym Belsen – Bergen 30 kwietnia 1945 roku. Został pochowany w zbiorowej mogile.

Na podstawie decyzji Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 14 lutego 1949 roku fabryka została upaństwowiona i przejęta w maju 1949. Następnie weszła w skład Zakładów Przemysłu Cukierniczego „Wawel” (1 stycznia 1951 roku). W tym też roku powstała słynna Malaga (z początku formowana ręcznie). Na przestrzeni lat 1950 – 1980 całość produkcji odbywała się w trzech lokalizacjach. Pierwsza z nich - przy ul. Wrocławskiej, wytwarzała głównie czekoladki nadziewane, cukierki czekoladowe i batony. Przy ulicy Masarskiej produkowano czekolady pełne i te z dodatkami, karmelki i kakao. Słynne „Michałki” i wafle były specjalnością trzeciego zakładu - przy ul. Kącik. W dalszych latach firma rozwijała się nadal bardzo prężnie, a w 1992

roku przekształcono ją w spółkę akcyjną – Zakłady Przemysłu Cukierniczego Wawel SA. W 1997 roku akcje spółki zostają dopuszczone do obrotu publicznego. Na rynku podstawowym warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych akcje ZPC Wawel SA zadebiutowały 11 marca 1998 r. Po krótkim czasie istnienia na giełdzie firma zmieniła nazwę na Wawel SA (rok 2005).

W 2006 roku trzy zakłady zostały przeniesione do nowopowstałego zakładu produkcyjnego w Dobczycach, zajmującego powierzchnię blisko 6 hektarów – na terenie Strefy Przemysłowej. W Krakowie nadal pozostaje Siedziba Zarządu firmy - przy ul. Władysława Warneńczyka 14.

W czerwcu 2008 roku działalność rozpoczęła Fundacja „Wawel z Rodziną”, która kontynuuje prowadzoną przez firmę działalność charytatywną. W następnych latach zakład w Dobczycach podlegał dalszej rozbudowie. Obecnie, Fabryka produkuje prawie 45 tysięcy ton słodyczy rocznie, a w 2015 roku rozpoczęto budowę zakładu nr 2 – wyposażając go w nowe linie produkcyjne oraz maszyny pakujące. Inwestycja ta została ukończona w roku 2017. Pomimo znacznej przewagi nowoczesnych maszyn, w Wawelu są miejsca gdzie czas się zatrzymał; Przykładem może być karmelarnia produkująca oryginalne karmelki na maszynach przeniesionych ze starych zakładów Wawel.

W miejscu dawnej fabryki czekolady (przy ulicy Wrocławskiej 17 - późniejszy zakład nr 1 Wawel), 17 maja 2019 Wawel otworzył sklepokawiarnię, gdzie można delektować się tradycyjnymi słodyczami od Adama Piaseckiego.

Autor: Kinga Urbańska

Bibliografia:

Piasecki Adam [online] Warszawa: Narodowy Instytut Audiowizualny [dostęp 17.08.2020]. Dostępny w Internecie: <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/adam-piasecki>

Jacek Purchla, Piasecki Adam [w:] Polski Słownik Biograficzny, t. XXV, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1980 r.

Strona Internetowa Wawel: <https://www.wawel.com.pl/o-firmie/historia>, [dostęp 17.08.2020].